

memorii | jurnale

Ion (Iancu) Bălăceanu (1828–1914), membru al uneia dintre marile familii muntene, este un reprezentant de frunte al generației care a construit România modernă. Studiază la Paris, unde îi audiază pe Saint-Marc Girardin, Edgar Quinet, Jules Michelet și Lamartine. La doar 20 de ani slujește Revoluția ca prefect de Muscel, apoi pleacă într-un exil aventuros, punctat cu misiuni secrete în slujba sultanului – și a cauzei naționale românești – împreună cu prietenii Ion Ghica și Nicolae Bălcescu. În 1859 îndeplinește funcția de prefect al Poliției Bucureștilor; de-a lungul vieții se va găsi și în diverse posturi ministeriale (ministru al controlului, în 1860, sau ministru al afacerilor externe, în 1876). Definitivie însă pentru această viață în serviciul statului român este cariera diplomatică, începută în 1859 cu o misiune în Italia, în plin război franco-italo-austriac, continuată în 1866 ca agent diplomatic la Paris, unde joacă un rol determinant în aducerea lui Carol de Hohenzollern pe tronul tânărului principat, și încununată, în calitate de ministru plenipotențiar, cu șederile la Viena (1878–1882), Roma (1882–1884), Paris (1884–1885), Constantinopol (1886–1888) și Londra (1893–1910).

Georgeta Filitti, doctor în istorie, a publicat, în țară și străinătate, cărți și studii cu privire la istoria modernă a României (aspecte economice), secolul fanariot și relațiile româno-elene, exilul românesc. Colaborări la enciclopedii și volume de documente. A alcătuit ediții critice din opera lui M. Kogălniceanu (Premiul Academiei, 1983), N. Iorga, V. Slăvescu, I.C. Filitti, Rigas Velestinul (peste 50 de volume). A recuperat numeroase fonduri de arhivă (în special corespondență) și literatură memorialistică. Traducător din franceză și engleză (N. Suțu, Matila Ghyka etc.).

IANCU BĂLĂŢEANU
MEMORIILE UNUI
PAŞOPTIST-MODEL

Amintiri politice și diplomatice
1848–1903

Traducere din franceză,
introducere, note și comentarii de
GEORGETA FILITTI

 HUMANITAS
BUCUREȘTI

Redactori: Cătălin Strat, Corneliu Radu
Coperta: Ioana Nedelcu
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
Corector: Andreea Niță
DTP: Iuliana Constantinescu, Dan Dulgheru

Tipărit la Tipo Lidana – Suceava

© HUMANITAS, 2019, pentru prezenta ediție

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Bălăceanu, Iancu

Memoriile unui pașoptist-model: amintiri politice și diplomatice: 1848–1903 /
Iancu Bălăceanu; trad. din franceză, introd., note și comentarii
de Georgeta Filitti. – București: Humanitas, 2019

ISBN 978-973-50-5170-9

I. Filitti, Georgeta (trad.; pref.; note)

821.135.1

94

EDITURA HUMANITAS

Piața Presei Libere 1, 013701 București, România

tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51

www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro

Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro

Comenzi telefonice: 021/311 23 30

CUPRINS

<i>Diplomație și amor propriu</i> (introducere de Georgeta Filitti) . . .	7
<i>Notă asupra ediției</i>	19

CAPITOLUL I

Copilăria. Șederea la Paris. Revoluția de la 1848.

Numit prefect de Câmpulung (Muscel). 1828–1848	21
--	----

CAPITOLUL II

Prefect de Câmpulung (Muscel) până la 22 septembrie 1848	36
--	----

CAPITOLUL III

Plecarea din Câmpulung. Statul-major al lui Bem.

Reîntoarcerea în România. 1848–1857	48
---	----

CAPITOLUL IV

Domnia lui Cuza. Prefect al Poliției Bucureștilor. 1859	75
---	----

CAPITOLUL V

Misiunea în Italia, în timpul campaniei din Italia. 1859	97
--	----

CAPITOLUL VI (A)

Ministru al controlului. Delegat român

în prima comisie a riveranilor Dunării. 1860	112
--	-----

CAPITOLUL VI (B)

Urmările loviturii de stat. Revoluție și căderea

principelui Cuza. 1864–1866	122
---------------------------------------	-----

CAPITOLUL VII

Agent diplomatic la Paris, 15 februarie 1866–9 mai 1867	137
---	-----

CAPITOLUL VIII

Deputat. Misiunea în Grecia. 1867	183
---	-----

CAPITOLUL IX	
Agent diplomatic la Paris. A doua misiune. 12 mai 1867	190
CAPITOLUL X	
Agent diplomatic la Constantinopol, 31 decembrie 1870– 26 martie 1871. Afacerea Strousberg	198
CAPITOLUL XI	
Prefect de poliție al Bucureștilor. 1873	207
CAPITOLUL XII	
Ministru al afacerilor externe, 10 ianuarie–4 aprilie 1876.	221
CAPITOLUL XIII	
Agent diplomatic la Viena, 19 mai 1876–11 septembrie 1878. Misiunea extraordinară la funeraliile regelui Victor Emanuel II	234
CAPITOLUL XIV	
Trimis extraordinar și ministru plenipotențiar la Viena. Ianuarie 1878–octombrie 1882	261
CAPITOLUL XV	
Trimis extraordinar și ministru plenipotențiar la Roma. Octombrie 1882–septembrie 1884	295
CAPITOLUL XVI	
Trimis extraordinar și ministru plenipotențiar la Paris. 24 septembrie 1884–31 ianuarie 1885	307
CAPITOLUL XVII	
Ședere în România. Trimis extraordinar și ministru plenipotențiar la Constantinopol. 10 aprilie 1886–31 decembrie 1888	313
CAPITOLUL XVIII	
Delegat român în Comisia Europeană a Dunării și în Comisia mixtă a Prutului. 1889–1893	330
CAPITOLUL XIX	
Trimis extraordinar și ministru plenipotențiar la Londra. 1893–1901	345
<i>Note și comentarii</i>	359

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

Textul de față reprezintă traducerea din limba franceză a dactilogrammei de 198 de pagini, scrisă la un rând și păstrată la Biblioteca Academiei, Secția manuscrise. Este manuscrisul nr. 1 din fondurile acestei instituții. Așa cum precizează într-o notă însoțitoare ginerele său, Pierre Nicot de Villemain, soțul Angelinei, Ion Bălăceanu a povestit soției și celor doi „diferite evenimente ale vieții sale“. Notele luate de Villemain în timpul acestor întrevederi au fost transcrise imediat; când istorisirea s-a încheiat, manuscrisul a fost „examinat“ de narator; după ce i-a fost citit „cu mare atenție“, acesta a declarat că reprezintă într-adevăr „reproducerea exactă a ceea ce povestise și n-a avut nimic de adăugat sau de retractat“. Când Villemain l-a rugat totuși să revadă textul, eventual să-l corecteze, memorialistul a refuzat. De aici, în opinia transcriitorului, mici „neglijențe de stil“, repetiții, reveniri asupra unor împrejurări.

Patru exemplare dactilografiate au fost înmânate celor două fiice ale lui Ion Bălăceanu, Marie, baroană de Coral, și Irène, căsătorită cu Jean Nicot de Villemain, văduvei nepotului de fiică, Grigore Romalo, și, în sfârșit, conservatorului Bibliotecii Academiei, Ion Bianu. Cu acesta din urmă Villemain, ca legatar, a convenit și condițiile publicării. Între altele, textul nu putea vedea lumina tiparului decât în 1948, la o sută de ani de la revoluție.

În 1984 am făcut, împreună cu dr. C. Bălăceanu Stolnici, primele tentative de publicare a textului. O primă versiune a ediției de față a apărut în anul 2002 la Editura Cavallioti.

Ne grăbim să spunem că specialiștilor în istoria modernă a României le este cunoscut cuprinsul acestor amintiri diplomatice. Prin urmare, ediția de față se adresează marelui public. Mărturisim că inițial ne-au tentat o adnotare și un comentariu cât mai cuprinzătoare,

pentru că autorul vădește un subiectivism contrazis de realitate, iar pe de altă parte istoriografia consacrată epocii în cei aproape o sută de ani ce s-au scurs de la dictarea amintirilor impun o informare corespunzătoare a cititorului. Materializând această intenție, am fi oferit o ediție critică uriașă, probabil puțin atrăgătoare pentru lectorul dornic de a afla un punct de vedere inedit asupra epocii moderne a României. În prezenta ediție am plasat în subsol, marcate cu asterisc, notele de explicație, care dau informații despre personaje, fapte sau realități istorice, iar la final, marcate cu cifre, sunt unele comentarii, nuanțări sau elucidări mai ample, precum și alte informații de detaliu. Notele marcate cu literă aparțin autorului. Supratitlul ediției de față ne aparține.

Dacă, așadar, am lăsat textul neadnotat la fiecare pas, suntem datori să-l avertizăm pe cititor asupra unor particularități ale lui.

Ion Bălăceanu, așa cum precizează și Pierre Nicot de Villemain, și-a dictat amintirile din memorie, fără a avea vreun document ca sprijin. Când a indicat o scrisoare, un bilet secret, o telegramă anume – ele se pierd în hățișul de documente de la Ministerul român al Afacerilor Externe, de la Biblioteca Academiei ori au dispărut în incendiul de la palatul imperial Tuileries. Aceasta pentru că un episod dintre cele mai interesante și mai controversate rămâne cel referitor la contribuția lui Ion Bălăceanu la aducerea principelui Carol de Hohenzollern pe tronul României. Intriga diplomatică plină de suspans țesută atunci, în 1866, și ai cărei protagoniști au fost, pe lângă autor, împăratul Napoleon III, sora lui de lapte, Hortense Cornu, principele Otto von Bismarck și câțiva membri ai familiei Hohenzollern, s-a întemeiat, desigur, și pe mărturii scrise. Acestea au dispărut aproape toate, rămânând o singură piesă în dosarele Bibliotecii Academiei.

G.F.

CAPITOLUL I

Copilăria. Șederea la Paris. Revoluția de la 1848.

Numit prefect de Câmpulung (Muscel).

1828 – 1848

M-am născut la București, la 25 ianuarie 1828¹, în ziua când rușii au intrat în capitală pentru a instaura o ocupație ce avea să dureze până la Tratatul de la Adrianopol.

În aceeași zi, o furtună îngrozitoare s-a abătut asupra Bucureștilor și acoperișul casei unde veneam pe lume a fost smuls de vânt. Turnul Colții a fost în parte dărâmat de uragan. Acest turn pătrat fusese ridicat de Carol XII în amintirea trecerii sale prin București și se putea vedea pe el un scut cu armele Suediei.

Carol XII fusese oaspetele Sultanului și câțiva suedezi din suita lui s-au stabilit în România, unde au și murit.

Pe la șapte ani aveam ca preceptor pe dl Scheffer, vechi ofițer al lui Napoleon I, care făcuse aproape toate campaniile Imperiului. Era un om de ispravă, cultivat, republican bonapartist și îmi era foarte devotat. Avea sănătatea destul de zdruncinată, suferind în special de violente crize de gută, pe care le trata cu leacuri de la șarlatani. S-a presupus că ele au fost cauza directă a întâmplării în care era să mă prăpădesc.

Preceptorul și cu mine dormeam într-o cameră izolată de la parterul casei părintești^a de pe strada Ștefan Vodă.

a. Această casă a rămas a familiei Bălăceanu până în 1920, când a fost cumpărată de Societatea Orfanilor din Războiul de Întregire. (Notă din 1929.)

Servitorul aflat în slujba noastră dormea ceva mai departe, iar camera preceptorului comunica cu a mea printr-o uşă care rămânea totdeauna deschisă.

Într-o noapte m-a trezit o lumină neobişnuită şi un zgomot de paşi; m-am ridicat în capul oaselor şi l-am văzut pe dl Scheffer cu privirea rătăcită, fluturând în mână un brici deschis. Apropiindu-se de patul meu, mi-a spus:

— Am să-ţi tai gâtul, copile, dar fii sigur că după aceea o să-mi fac şi mie acelaşi lucru!

Înmărmurit, am înţeles, printr-un fel de instinct, că nu trebuie să încerc nici să scap, nici să strig după ajutor, căci ar fi însemnat să-l exasperez pe nebun. Nu plângeam şi am început să-i vorbesc de durerea pe care ar pricinui-o părinţilor mei, implorându-l să nu comită o asemenea crimă. Auzindu-mi glasul, păru că se înmoaie, se linişti şi, fără alt cuvânt, se întoarse în camera lui. Mă scol atunci repede şi, prevăzător, închid în grabă uşa de comunicare, apoi fug! Camera mea neavând altă ieşire decât cea uşă, deschid fereastra şi sar în grădină. De acolo alerg într-un suflet la mama şi-i povestesc îngrozitoarele clipe prin care trecusem. Mama dă alarma în casă şi cinci sau şase oameni aleargă în camera nebunului ca să-l imobilizeze.

Răstimpul de linişte care îmi îngăduise să fug n-a durat mult. Scheffer a fost din nou cuprins de ideea lui fixă şi a vrut să revină în camera mea. Găsind uşa închisă, s-a aruncat asupra ei, sfărâmând-o. În camera pustie şi-a revărsat furia asupra mobilelor; când oamenii casei au pătruns înăuntru, resturile lor zăceau răspândite pe jos. Legat cu mare greutate, a fost dat pe mâna celor de la casa de nebuni care fuseseră preveniţi şi au sosit puţin mai târziu. I-au pus cămaşa de forţă şi l-au dus la azil, unde a murit după două zile, fără să-şi mai fi revenit în fire.

Poate părea ciudat, dar am fost extrem de afectat de moartea acestui preceptor pentru care aveam o foarte mare afecţiune.

Scheffer a fost înlocuit cu dl Gourmes, pe care părinții mei l-au adus de la Paris. Cu el am plecat la Paris.

Spre sfârșitul anului 1838, mama l-a convins pe tata să mă trimită la Paris cu dl Gourmes, care de doi ani se ocupa de educația mea. Am urmat cursurile Liceului „Louis le Grand“, sub îndrumarea acestui preceptor.

În timpul studiilor mi-a fost dat să fiu martorul unui spectacol de neuitat. Într-o zi cețoasă și rece de decembrie (1840), preceptorul m-a dus să asist la aducerea rămășițelor lui Napoleon. Amănuntele acestei ceremonii sunt prea cunoscute ca să le mai descriu după 70 de ani. Dar un fapt mi-a rămas adânc întipărit în minte, lăsând o impresie deosebită în sufletul meu de copil. Când sicriul a trecut pe sub Arcul de Triumf, soarele a apărut, strălucind, pe neașteptate. Un strigăt prelung – „Soarele de la Austerlitz!“ – izbucni atunci din mijlocul mulțimii reculese, stins apoi într-un imens tumult.

Puțin înainte de a împlini 18 ani m-am prezentat la bacalaureat. Pe vremea aceea era un examen foarte important. Printre examinatori l-am avut pe dl St. Marc Girardin, elenist de prim rang și care, din acest motiv, ducea în universitate o campanie foarte susținută pentru a se pronunța greaca veche la fel ca greaca modernă. Cunoșteam mulțumitor greaca modernă pentru că îi auzisem vorbind pe tata și pe mama atunci când nu voiau să fie înțeleși de servitori; eram însă departe de a avea aceeași ușurință pentru greaca veche. De aceea m-am așezat cu oarecare teamă în fața domnului St. Marc Girardin, mai ales că oralul îl luasem cu bine și admiterea mea depindea acum numai de nota de la această ultimă probă.

A deschis un Tucidide, mi l-a întins și mi-a cerut să traduc pasajul indicat. Am citit cu voce tare acest pasaj și amintirile mele din copilărie au fost mai puternice decât practica din liceele franceze, încât am citit cu pronunția modernă. Dl St. Marc Girardin m-a oprit deodată strigând:

— Bravo, domnule, nu e nevoie să citești mai departe, se vede că n-ați învățat limba greacă în Franța și că o cunoașteți la fel de bine ca pe cea maternă!

Urmarea a fost că am obținut diploma de bacalaureat înainte de a împlini 18 ani.

În acea vreme domnea în Franța un mare entuziasm pentru polonezi. În fiecare an Camera, în adresa către rege, ca răspuns la mesajul tronului, îi amintea de „nenorocirile unei țări care și-a vărsat sângele pentru Franța“. Și aceasta spre exasperarea lui Nicolae I, ale cărui sentimente pentru Franța și pentru Ludovic Filip nu erau la fel de prietenești.

N-aș vrea să trec sub tăcere o anecdotă, deși nu prea măgulitoare pentru memoria lui Lamartine. Cercul unde ne adunam pentru așa-zise întâlniri literare desemnase șase delegați, între care făceam și eu parte, pentru a se duce să pledeze pe lângă Lamartine cauza Principatelor. Ne-a primit foarte cordial, a ascultat plângerile noastre împotriva protectoratului rusesc și, ca încheiere, luându-și rămas-bun de la noi, a spus:

— Ca popor slav, aveți în față un mare viitor!

După ce mi-am luat bacalaureatul, preceptorul meu a primit gratificația convenită dinainte și ne-am despărțit în cei mai buni termeni. A doua zi eram liber și cum vântul bătea spre ideile liberale am început să frecventez cursurile lui Michelet și ale lui Quinet, care nu erau decât o introducere în temă pentru proclamarea republicii ce trebuia să se producă mai târziu.

La aceste cursuri i-am cunoscut pe Brătianu, C.A. Rosetti și alți compatrioți mai în vârstă veniți să se inițieze în ideile care duceau Franța spre un viitor necunoscut. Eram la Paris vreo sută de studenți români și formasem un cerc așa-zis literar, unde ne adunam regulat ca să discutăm despre starea politică și socială a Principatelor, Țara Românească și

Moldova, pe care mulți dintre noi au avut norocul, 35 de ani mai târziu, să le vadă transformate în regatul României.

Ideile cele mai avansate le avea, fără îndoială, C.A. Rosetti, adevărat precursor al republicii sociale!

Era pe timpul când întreaga Franță discuta cu pasiune problema „reformei electorale“ pe care dl Guizot se încapățâna să n-o acorde. Lucrurile au ajuns în curând până acolo încât celor avizați nu le-a mai fost greu să prevadă o revoluție.

Studentii moldo-valahi urmăreau cu cel mai mare interes discuțiile ce se purtau în Cameră și prin ziare; pentru ei s-a pus fără întârziere următoarea problemă: ce vor face Principatele în cazul când în Franța ar izbucni revoluția? S-a hotărât ca fiecare să se întoarcă de îndată în țară pentru a incita în primul rând la acțiuni contra protectoratului rusesc^a și apoi împotriva privilegiilor boierești cuprinse în Regulamentele organice^b. Merită subliniat că tinerii moldo-valahi care se angajaseră să desființeze privilegiile aparțineau marilor familii boierești beneficiare ale acestor privilegii. În urma înțelegerii, studenții s-au decis să părăsească Parisul în răstimp de un an ca să se ducă să activeze pentru deșteptarea țării lor. Eram printre aceștia, și cum nu-mi văzusem părinții de aproape șapte ani, am plecat spre București. Nu mă grăbea nimic așa că am ales un drum mai lung ca să nu mă despart de cei doi patrioți moldoveni cu care mă împrietenisem în mod special la Paris: Constantin Negri și Vasile Alecsandri, poetul.

Ne-am imbarcat la Marsilia, în iunie 1847, pe vasul poștal *Mentor* și ne-am oprit la Napoli, unde Negri a luat-o pe

a. Tratatul de la Adrianopol (14 septembrie 1829) recunoscuse Rusiei dreptul de protectorat asupra Principatelor. (N. a.)

b. Regulamentele organice, asemănătoare, au fost elaborate, în Moldova și în Țara Românească, de două adunări de boieri prezidate de comisari ruși. Ele păstrau toate privilegiile de care boierii din cele două clase se bucuraseră *ab antiquo*. Regulamentul a fost aplicat în Țara Românească din iulie 1831, iar în Moldova de la 1 ianuarie 1832. (N. a.)

sora lui, bolnavă grav de plămâni; când vasul s-a oprit în Bosfor, am avut durerea să văd stingându-se această tânără femeie de o aleasă inteligență.

După opt zile petrecute la Constantinopol, prietenii mei și cu mine am plecat spre Galați, unde am făcut trei zile de carantină; apoi am ajuns la Iași. Acolo tovarășii mei de drum și prietenii lor se străduiră care mai de care să-mi arate că moldovenii și muntenii sunt frați^a și au reușit atât de bine, încât după două luni eram tot la Iași, în timp ce familia mă aștepta acasă cu o nerăbdare lesne de înțeles.

Dar cum nu există societate, oricât de plăcută, pe care să n-o poți părăsi, m-am îndreptat spre București, unde am găsit-o pe mama, apoi după câteva zile m-am dus la Balta Albă^b ca să-l văd pe tata și pe surorile mele aflate acolo.

În preajma acestui sat se descoperiseră ape miraculoase și toți „lăutarii“* și cârciumarii celor două Principate își stabiliseră cortul aici. High-life-ul** Bucureștilor își dăduse întâlnire în această stațiune unde îți petreceai timpul dansând, călărind sau făcând excursii în goana celor opt cai ai „poștalionului“^c. Asta însemna să reiau viața pe care o dusem la Iași!

L-am cunoscut la Balta Albă pe Grigore Ghica, cel mai stimat dintre boierii Moldovei. Mai târziu avea să ocupe scaunul țării, la care însă a renunțat în 1857 din patriotism

a. Pe atunci se vedeau puțini munteni la Iași. Înaintea mea Ion Ghica stătuse în capitala moldoveană, unde lăsase o amintire de neșters datorită calităților sale deosebite. Beizadeaua Mitică Ghica avusese mai puțin noroc: a părăsit Moldova după un duel răsunător cu Rosetti din ramura Răducanilor. (N. a.)

b. Balta Albă era unul dintre cele două sate aflate pe moșia Boldu a familiei Bălăceanu. (N. a.)

* În română în text.

** În engleză în text.

c. Atelaj aparținând unui particular. Familiile bogate românești, care formau clientela de la Balta Albă, își aduseseră de acasă cele necesare traiului împreună cu poștalionele. (N. a.)

pur și dezinteresat spre a înlesni unirea Principatelor. În sfârșit, când frigul a gonit această societate strălucitoare, m-am întors la București, unde am început imediat să privesc în jur ca să cunosc oamenii și lucrurile din țara mea.

Domnia lui Gheorghe Bibescu era în floare. Era un om cu desăvârșire cinstit, foarte cultivat, crescut la Paris, unde își însușise toate noțiunile atât de false ale „doctrinarismului”^{*}. Prim-ministru era dl Vilara^{**}, un grec românizat, care profita de marea încredere ce-i acordase vodă pentru a fura și a tolera furturile pe toate treptele ierarhiei administrative^a.

Bibescu se căsătorise a doua oară, din dragoste, cu o femeie tânără, de o frumusețe celebră, Maria Văcărescu, pe care lumea o alinta cu diminutivul mângâietor de „Marițica”.

Caracterul fantast, voluntar și capricios al principesei provoca zilnic incidente neplăcute și de fapt ea domnea sub numele lui Gheorghe I!

* Doctrinarismul, școală de gândire politică întemeiată de Pierre Paul Royer-Collard și François Guizot în Franța, în timpul Restaurației, și eșuată în 1848, preconiza transformarea în sistem filozofic a regimului politic. Combătea suveranitatea poporului, înlocuind-o cu monarhia constituțională pe bază experimentală. Doctrinariștii reduceau și rolul suveranului, lansând prin gura lui Guizot celebra formulă „Regele domnește, dar nu guvernează”.

** Alexandru Vilara era originar din părțile Ioaninei; venit în Țara Românească, a intrat de timpuriu în administrație. În 1831 era mare-visitier. Broșura *La Principauté de Valachie sous le hospodar Bibesco* îl socotea „capul răutăților”; n-a fost prim-ministru, ci doar ministru de interne.

a. Aveam să-l revăd pe Vilara în împrejurări destul de stranii. Când a izbucnit revoluția, Vilara, temător de furia poporului, s-a refugiat în Moldova la Târgu Ocna (în text, Olna – n. ed.). După ce-i bătuse pe ruși, Bem, al cărui aghiotant eram, și cu mine, care mă aflam în trăsura, am poposit la Târgu Ocna. Îndată Vilara, în fruntea notabilităților, s-a apropiat de general ca să-i ofere pâine și sare; mă zări și încremeni, dar și-a revenit repede, a întins generalului tava, propunându-i să-l găzduiască la el. I-am făcut semn cu cotul generalului să nu primească; Bem s-a scuzat spunând că va sta la compatriotul său, un doctor ungar stabilit la Târgu Ocna. (N. a.)

Este inutil să mai adaug că toți oamenii inteligenți și integri din țară erau potrivnici guvernului. Prezența lui Vilara în fruntea acestuia era socotită o rușine și o nenorocire pentru țară. Pot spune că spiritele erau deja pregătite când răsunetul evenimentelor desfășurate în restul Europei începu să vină zilnic să le incite. Mai întâi era impulsul dat ideilor liberale de Pius IX*, urmat de mișcările care izbucniseră în diferite părți ale Italiei; apoi căderea lui Ludovic Filip și revoluția din februarie, urmată curând de revoluțiile din Viena și Berlin.

La București n-au trebuit mai mult de 15 zile pentru ca elementele unei coaliții să fie coordonate și cea mai deplină înțelegere să se stabilească între oamenii de voință și de acțiune asupra următorului program: Constituție, libertatea presei, cedarea în favoarea țăranilor cu despăgubire a acelor părți din proprietatea teritorială pe care Regulamentul organic le-o acorda în schimbul dijmei, eliberarea țăganilor robi aparținând boierilor.

Acest program trebuia prezentat domnitorului pentru semnare; în caz de refuz, urma să fie detronat. Cooperarea dintre oamenii cei mai de seamă prin naștere și poziție socială nu s-a putut realiza fără ca poliția lui Vilara să nu simtă ceva. Ministrul s-a dus la domnitor să-l prevină că se urzea ceva și i-a propus soluția disperată a arestărilor. Înainte de a lua vreo hotărâre, lui Bibescu i-a venit ideea să-i cheme pe rând pe părinții tinerilor care se arătaseră mai exaltați în manifestațiunile desfășurate zilnic, pentru toate și pentru nimic, și care se încheiau invariabil cu înfrângerea poliției.

* Pius IX, conte Giovanni Maria Mastai Feretti; papă între 1846 și 1878. A fost reprezentantul ideilor liberale și naționale din Peninsula Italică; în 1854 a dat enciclica cu privire la Imaculata Concepțiune, ca expresie a autoritarismului papei în materie dogmatică. În 1870, în timpul Războiului Franco-Prusac, conciliul Vaticanului a proclamat dogma infailibilității papei în jurul căreia s-a dezbătut mult, fiind în cele din urmă acceptată.

Printre acești părinți invitați de domnitor figura bineînțeles și tatăl meu; prin el, Alțeța Sa mi-a transmis cele mai înțelepte sfaturi. Principesa a vrut să mă vadă, convinsă, spunea ea, că mă va readuce pe calea cea bună.

Ca tânără fată, Maria Văcărescu petrecuse mai mult timp în mijlocul familiei noastre. Era nepoata mamei și, ca verișoară, toți o tutuiam.

A doua zi după vizita tatii la domnitor, am primit o invitație la ceai din partea Alțeței Sale Serenisime principesa domnitoare. În salon se aflau domnitorul, fratele meu*, care era colonel aghiotant, și alte câteva persoane. Văzându-mă, principesa s-a apropiat de mine și m-a sărutat de mai multe ori, cum făcuse cu zece ani în urmă.

— E adevărat, Jean, ce aud vorbindu-se despre tine? a fost prima ei întrebare.

— Nu știu, doamnă, ce ați putut auzi vorbindu-se despre mine, încât să mă pot apăra.

— Se zice că ești cu revoluția, că vrei să ne izgonești și să abați toate nenorocirile asupra țării!

— Doamnă, dacă aș nutri planuri atât de întunecate, aș merita orice pedeapsă, dar sper că nu mă credeți în stare să doresc nenorocirea țării mele! Nu trebuie să credeți, doamnă, ce spune poliția Alțeței Voastre pe socoteala mea.

Atunci a intervenit domnitorul, care mi-a întins mâna, spunând:

— Vedeți, domnule, că aici aveți prieteni, depinde doar de dumneavoastră ca să vă amintiți acest lucru.

Mi-a vorbit apoi de Paris, de călătoria mea de întoarcere în România și m-am despărțit de altelele lor, după ce am sărutat mâna frumoasei Marițica, cu promisiunea că am să vin să o mai văd. Dar la atât s-au redus relațiile mele cu Curtea lui Bibescu!

La începutul lunii iunie evenimentele din Franța au dat un impuls deosebit activității partidei revoluționare. O mișcare

* Constantin Bălăceanu (1816–1853).